

УДК 321.01;342.2

О.В. Батанов,

доктор юридичних наук, професор,
Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України

Х.В. Приходько,

доктор юридичних наук, професор,
Інститут законодавства Верховної Ради України

ФЕНОМЕНОЛОГІЯ СУЧАСНОГО УНІТАРИЗМУ: АКСІОЛОГІЧНІ, ОНТОЛОГІЧНІ ТА ТЕЛЕОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ

Анотація. У статті розкриваються сутнісні та змістовні характеристики унітаризму як феномену сучасного конституційного права. Показаний синергетичний зв'язок між принципами унітарності державної території та фундаментальними інститутами політико-правового та державно-управлінського життя сучасних унітарних держав. Доводиться, що унітарний устрій є не лише одним із важливих компонентів процесу досягнення завдань, цілей та функцій більшості сучасних держав, а й іманентною ознакою та стратегічним елементом механізму реалізації їх суверенних прав. На думку авторів, у своїй єдності, розглянуті у статті аспекти у розумінні сутності сучасного унітаризму, дозволяють говорити про існування даного феномену як фундаментального інституту конституційного права, який має аксіологічні, онтологічні, функціонально-телеологічні та інші параметри.

Ключові слова: унітаризм, територія, держава, державний устрій, адміністративно-територіальний устрій, державний кордон, функції території.

Постановка проблеми. Будь-яка держава, як відомо, має свою територію, яка визначає просторові межі розповсюдження її влади. Масштаби і структура території істотно впливають на організацію публічної влади, її форми, функції та повноваження. З метою найкращого здійснення цієї влади її організація у більшості випадків прив'язується до структурних частин території даної держави. У ряді випадків це можуть бути тільки звичайні адміністративно-територіальні одиниці, у інших — особливі автономні територіальні утворення, у третіх — більш або менш самостійні держави або подібні ним утворення.

З огляду на сказане, **мета** цієї статті полягає у тому, щоб окреслити деякі аксіологічні, онтологічні та функціонально-телеологічні аспекти у розумінні унітаризму у сучасному світі.

Викладення основного матеріалу. Відповідно до Конституції України за формою територіального устрою наша держава є унітарною. Термін «унітарна держава» походить з латинського слова *unus, unitas*, що означає «один», «єдність». Унітарна держава, таким чином, складається не з державних утворень, а з адміністративно-територіальних одиниць, правовий статус яких визначається центральною владою. Унітарний характер держави означає, що територія у

межах існуючих державних кордонів є цілісною і недоторканною, що складові частини цієї території перебувають у нерозривному взаємозв'язку, відзначаються внутрішньою єдністю і не мають ознак державності, як це властиво складовим частинам, скажімо, федеративної держави.

Концептуально значущими є й інші характеристики унітарної держави. Наприклад, деякими дослідниками акцентується увага не тільки на її так званих «матеріальних» характеристиках, а й підкреслюється сприяння забезпеченню унітаризму факторів нематеріального змісту. Саме такий підхід демонструє визначення унітарної держави, представлені як простого єдиного державного утворення, що складається з юридично рівних адміністративно-територіальних одиниць, які підпорядковані центральним органам влади і не мають ознак державного суверенітету, а більшість населення в такій державі має унітарну правосвідомість. «Унітарна правосвідомість» належить до групи ознак, які не обмежуються лише формою державної атрибутики та технологічною характеристикою унітарної держави. Унітарна правосвідомість — це більше, ніж обов'язкова ознака державності та унітарної спроможності. Ця характеристика передує та виступає основою унітаризму. Це своєрідна національна традиція територіальної організації та форма її історичної та сучасної конституціоналізації.

В контексті універсалізації методологічних підходів до унітарних характеристик сучасної держави особливої уваги заслуговує системний підхід. У західній доктрині права поняття «унітарна система» визначається як система політичної організації, при

якій усі або більшість владних повноважень зосереджені на рівні центрального уряду, на відміну від федеральної системи. В умовах унітарної системи центральний уряд, як правило, делегує повноваження територіальним одиницям і дозволяє останнім реалізовувати прийняті політичні рішення.

Аналізуючи генезис унітарної форми державного устрою, потрібно виходити з того, що унітаризм замінив партикуляризм і феодалну роздробленість, відіграв свою прогресивну роль. Він не залежав від національно-етнічної чи расової структури населення, а був затребуваний єдиним режимом, відносною простотою в здійсненні державної влади. Унітарна держава в даний час є найбільш розповсюдженою у світі формою державного устрою. Понад 85% країн світу обрали унітарну форму свого територіального устрою. Незважаючи на те, що це різні за своїми територіальними параметрами, етнонаціональним складом, географічним розташуванням, економічним та соціально-культурним розвитком, політичними та правовими традиціями держави, унітарним державам притаманна комплексна система ознак.

Серед них визначаються такі: територія держави поділена на адміністративно-територіальні одиниці, які не наділені державним суверенітетом; єдина система законодавства, осьовим центром якої є одна загальнонаціональна конституція, норми якої застосовуються на території всієї країни без будь-яких обмежень; єдина структура державного апарату, компетенція якого поширюється на всю територію держави; єдине загальнонаціональне громадянство; єдина судова система; єдина система органів конституцій-

ного контролю; одноканальна система оподаткування; у міжнародних відносинах виступає єдиним цілим; є лише одна загальнонаціональна конституція, норми якої застосовуються на території всієї країни без будь-яких обмежень, а також існує тільки загальнонаціональне громадянство.

В аспекті забезпечення державно-управлінської організації кожна з них має суттєві особливості. Наприклад, Велика Британія, децентралізує владу на практиці, але не в конституційних принципах. Це одна з небагатьох країн, яка обрала деволюцію як форму децентралізації та територіальної організації. Інші країни наділяють різним ступенем автономності територіальні одиниці. У Франції — класичному прикладі децентралізованої адміністративної системи, деякі члени місцевої влади призначаються центральним урядом, тоді як інші обираються.

Для унітарної держави характерна єдина система вищих органів (парламент, глава держави, уряд). Юрисдикція цих органів розповсюджується на всю територію країни, яка поділяється на адміністративно-територіальні одиниці, які не мають політичної самостійності. В цих одиницях (департаменти, області, округи, райони, міста тощо) звичайно утворюються власні представницькі та виконавчі органи, які функціонують у відповідності з загальнонаціональним законодавством та зобов'язані застосовувати законодавчі та інші нормативні акти, які приймаються центральними органами державної влади.

Територія унітарної держави завжди має свою внутрішню організацію або так званій адміністративно-територіальний устрій (виключенням є лише так звані мікродержави), суть

якого зводиться до поділу єдиної території держави на складові частини. Територія унітарної держави являє собою не що інше, як велику політичну та соціально-економічну суперсистему, що у визначених державним кордоном межах поєднує ключові функціональні підсистеми життєдіяльності суспільства («управління», «виробництво», «обслуговування», «розселення») та певною мірою локалізує їх у межах конкретних адміністративно-територіальних одиниць існуючого адміністративно-територіального поділу. Лише у тих випадках, коли локалізація зазначених підсистем на території відповідає існуючому адміністративно-територіальному устрою (відповідно, і існуючій системі управління) адміністративно-територіальний устрій можна розглядати, як оптимальний.

Адміністративно-територіальний устрій унітарної держави традиційно ґрунтується на певних принципах, тобто керівних засадах, що визначають сутність і зміст цього інституту державного ладу і, як правило, закріплюються в конституції та законах. Загальноприйняте, що адміністративно-територіальний устрій унітарної держави ґрунтується на засадах єдності та цілісності державної території; поєднання централізації і децентралізації у здійсненні публічної влади; збалансованості і соціально-економічного розвитку регіонів, з урахуванням їх історичних, економічних, екологічних, географічних і демографічних особливостей, етнічних і культурних традицій.

Принцип єдності та цілісності території означає, що складові частини державної території — адміністративно-територіальні одиниці — знахо-

дяться у нерозривному взаємозв'язку, визначаються внутрішньою єдністю в межах державного кордону.

Принцип централізації та децентралізації в здійсненні державної влади проявляється в тому, що за центральними (загальнодержавними) органами держави закріплюється право забезпечення внутрішніх і зовнішніх загальнонаціональних інтересів, регулювання всіх сфер суспільного і державного ладу — політичної, економічної, соціальної, культурної (духовної), екологічної та зовнішньополітичної, а обов'язок захисту суверенітету і територіальної цілісності визначається як найважливіша функція держави. За місцевими органами державної влади традиційно закріплюється право вирішувати питання регіонального і місцевого значення, сприяючи реалізації загальнодержавних програм.

Аналізуючи різні національні унітарні системи з точки зору їх внутрішньої організації, можна констатувати, що одними з ключових факторів застосування того чи іншого типу такої системи є баланс та рівновага централізованого та децентралізованого підходів (принципів) функціонування публічної влади. Тому, принцип централізації органічно пов'язаний з принципом децентралізації, що знаходить своє вираження у визнанні та гарантуванні місцевого самоврядування. Муніципалізація конституційного життя та конституційного права, передусім маючи вихід на локальний рівень, торкається усіх процесів трансформації та модифікації публічної влади в умовах демократизації держави та суспільства. Ці процеси не можуть не відбиватись і на ході реалізації форми державного устрою, зокрема його модифікаціях у стані

утвердження та розвитку. Акценти розставляються на основних складових: традиційному для унітарної держави адміністративно-територіальному устрою та «муніципально-територіальному устрою», який є територіальною основою місцевого самоврядування та ключовим просторово-організаційним ресурсом оптимізації локальної мережі публічних послуг.

Доцільність застосування такої дворівневої моделі державного устрою є результатом посилення тенденції децентралізації в країнах Європейського Союзу і, як наслідок, формування нового етапу подальшої конституціоналізації та законодавчої імплементації принципу децентралізації на національному рівні. Цей процес зумовлює законодавче забезпечення, насамперед, територіальної та адміністративної основ системи державної влади та системи місцевого самоврядування, в умовах яких вирішення питань місцевого значення є прерогативою місцевого самоврядування. Якщо під централізацією розуміють тип публічного управління, що характеризується зосередженням (тобто концентрацією) функцій соціального і державного управління в центральних владних структурах (органах, установах, відомствах тощо); вертикальними зв'язками, за яких верхні рівні влади наділені широкими повноваженнями у прийнятті рішень, а їх директиви (накази, постанови, рішення тощо) є обов'язковими для нижчих рівнів. То децентралізацією визначається послідовний процес передачі (тобто деконцентрації) із центру на місця частини функцій і повноважень центральних органів держави.

Як слушно зауважують вітчизняні експерти, держава, якщо вона

демократична, не може обійтися без децентралізації системи публічного управління територіями, зокрема виконавчої влади, що, в свою чергу, має дві основні форми, відомі світовій практиці урядування та самоврядування — адміністративну та демократичну. Децентралізація демократична передбачає перенесення (деволюцію) частини державної виконавчої влади на рівень населення відповідних адміністративно-територіальних одиниць (територіальних громад, обшин, комун, муніципалітетів, територіальних колективів) і тих органів, які воно обирає (органів місцевого самоврядування). Децентралізація адміністративна передбачає створення на місцях спеціальних урядових органів (місцевих державних адміністрацій, префектур, урядових комісаріатів тощо), які становлять так звану урядову або виконавчу вертикаль.

Враховуючи досвід децентралізованих європейських країн, варто відзначити, що констатація обраного курсу децентралізації як однієї з умов модернізації та оптимізації територіальної, адміністративної та інших основ надання публічних послуг населенню потребує подальшої конкретизації виду/типу/моделі децентралізації на конституційному та законодавчому рівнях. У зв'язку з цим цілком слушними є зауваження зарубіжних експертів щодо доцільності широкої класифікації децентралізації (яка за своєю сутністю, змістом і формами не зводиться до реформи місцевого самоврядування), критеріями якої виступають, насамперед, вибір і політичний курс держави; форма держави; рівень політико-правової культури громадян; рівень відповідальності публічного менеджменту; готовність суспіль-

ства до постійної взаємодії з владою тощо. Такий диференційований підхід дозволяє більш точно визначитись з факторним складом процесу децентралізації, а також надати найбільш реальні прогнози щодо її результатів, ризиків і перспектив. Зокрема, виходячи з положень про те, що децентралізація — це, насамперед, перехід влади та відповідальності за здійснення публічних функцій від центру до підпорядкованих квазінезалежних організацій і приватного сектору, зарубіжні дослідники акцентують увагу на, по суті, галузевому підході до типів децентралізації, таких як: політична, адміністративна, фіскальна, ринкова, які, в свою чергу, мають свої особливості та види.

Обґрунтування цих видів децентралізації зумовлено відповідними видами компетенції публічної влади різних рівнів — державного, регіонального та муніципального, а також видами публічних послуг та механізмами їх надання. Виходячи з того, що однією з основних функцій як державного устрою, так і адміністративно-територіального устрою є забезпечення територіальної (просторової) та адміністративної (управлінської) основ надання публічних послуг населенню держави, правова визначеність компонент і механізмів децентралізації, її процесуально-правова урегульованість є одним із факторів ефективності реалізації цього принципу.

Принцип децентралізації є комплексним і багатоаспектним за своїм змістом і обсягом. Зарубіжний досвід успішно проведених реформ адміністративно-територіального устрою на основі поєднання принципів централізації та децентралізації свідчить про те, що неоднозначне сприйняття

сутності, змісту і обсягу цих принципів призводить до виникнення проблем їх імплементації на національному рівні. Так, не зважаючи на те, що сучасний процес децентралізації в країнах євразійського та європейського континентів триває з другої половини ХХ століття, ми можемо спостерігати нові етапи і нові форми децентралізації в регіональній і муніципальній політиці, пропонованій Радою Європи та Європейським Союзом, в основу яких покладено принцип субсидіарності.

Поняття «субсидіарність» (латинське слово *subsidiūm* означає *sub* – «під» і *sedere* – «бути допоміжним») означає «другорядність, додатковість, взаємодоповнюваність, залишковість, взаємодопомога». Кожне з наведених первинних значень субсидіарності вплинуло на формування сучасного поняття і в подальшому субсидіарності як принципу територіальної організації управління та влади.

Традиційно принцип субсидіарності трактується як основа місцевого самоврядування в децентралізованих державах. Однак, не слід обмежувати його дію та вплив лише інститутом місцевого самоврядування. Оскільки останній виступає функціональною основою територіальної та адміністративної організації держави. Свідченням цього є досвід адміністративно-територіальних і муніципальних реформ країн Європейського Союзу, які будучи його асоційованими членами або країнами-кандидатами проходили шлях децентралізації. Прикладом є Литва, Латвія, Естонія, а також Чехія, Польща, Угорщина, асоційовані члени Європейського Союзу Грузія, Україна. Крім цього новітній досвід набувають країни з розвину-

тими децентралізованими системами Франція та Норвегія. У Франції з 2014 р. здійснюється реформа адміністративно-територіального устрою відповідно до принципів субсидіарності, раціональності, оптимальності та обґрунтованості, на яких акцентується увага міжнародними організаціями в своїх рекомендаціях, зокрема Радою Європи, Конгресом місцевих та регіональних влад, організацією «Об'єднані міста та місцеві влади». Норвегія з 2015 р. продовжує процес удосконалення територіальної організації шляхом чергової хвилі об'єднання територіальних колективів, пропонуючи заохочувальні фінансові механізми за для цього. При чому мотивуючим фактором, за словами Міністра місцевого управління та модернізації Норвегії є, по суті, скорочення видатків та оптимізація мережі надання публічних послуг в умовах великих розмірів території та низької густоти (щільності) населення.

У сучасному значенні принцип субсидіарності є європейським стандартом визначення компетенції на рівнях територіальної організації публічної влади та управління, делегування повноважень між цими рівнями щодо надання публічних, зокрема державних і громадських послуг населенню та означає адекватний, фактичний та ефективний розподіл владних повноважень між органами державного, регіонального та місцевого рівнів публічної влади з метою наближення надання державних та громадських послуг безпосередньо до їхніх споживачів.

Слід відзначити, що принцип централізації та децентралізації територіального устрою знаходить своє

логічне продовження і в інших принципах організації та діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування, розмежуванні їх функцій та повноважень.

Важливими є принципи адміністративно-територіального устрою, які визначають сутність і зміст регіональної політики унітарної держави, визнають і гарантують права територіальних колективів тощо. Важливе значення має й принцип системності територіального устрою, який передбачає, що територіальний устрій має певну систему, що складається з взаємопов'язаних адміністративно-територіальних одиниць, які перебувають між собою структурними і функціональними зв'язками.

Принципами територіального устрою та адміністративно-територіального поділу, який є важливими засадою демократичного державного ладу європейських країн є повсюдність; розробка оптимального науково зваженого понятійно-категоріального інструментарію, який би виключав будь-яку двозначність тлумачень; компактність, тобто адміністративно-територіальні одиниці повинні бути компактними, без анклавів та віддалених відступів; спадкоємність — основні характеристики адміністративно-територіального поділу мають враховувати історичні, національно-культурні, соціально-економічні особливості території, по можливості, повинні зберігати наявні межі інфраструктур та комунікацій; гнучкість та адаптивність — адміністративно-територіальний устрій повинен порівняно легко пристосовуватися до територіальних змін у суспільстві — змін в соціальних та управлінських технологіях, економіці, розселенні, споживанні; наявність оптимальної

«критичної маси» — адміністративно-територіальні одиниці повинні мати достатню фінансово-економічну базу для забезпечення населення відповідними послугами тощо.

В умовах реформування територіального та адміністративно-територіального устрою на особливу увагу заслуговує група принципів обґрунтування. В публічно-правовій науці «обґрунтованість» трактується як одна з вимог розумності (принципу розумності). Іншими вимогами є послідовність, розсудливість, обачність (відповідність розумним очікуванням), ефективність, доцільність (оптимальність). Обґрунтованість означає достатність підстави прийнятих рішень у процесі застосування та реалізації права. Розуміння цих вимог в аспекті реалізації конституційованої форми адміністративно-територіальної організації держави, в тому числі законодавчого забезпечення та практики правозастосування її принципів поглиблюється стандартами Європейського Суду з прав людини, виробленими у результаті тлумачення Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

Виходячи з гуманітарної спрямованості функціональних характеристик сучасного адміністративно-територіального устрою варто підкреслити його людиноцентристську (ліберальну) концепцію, яка є і тенденцією, і закономірністю еволюційного розвитку людства. Освоєння території людиною є природним процесом, а пошук гармонії їх співіснування складає первинну ціннісну основу і такого явища як адміністративно-територіальний устрій. У зв'язку з цим набуває особливої актуальності проблематика публічної обґрунтованості, зокрема економічної,

соціальної доцільності запровадження тієї чи іншої моделі територіального устрою.

Соціально значущим результатом теоретичного та прикладного дослідження принципів публічної обґрунтованості є висновки про те, що шляхом публічної аргументації стає можливим уникнення конфлікту між індивідуальними прагненнями та публічними інтересами. Завдяки вдалому обґрунтуванню індивідуальні прагнення можуть стати як складовою, так і основою публічних інтересів. Тобто, в умовах вибору, реформування та утвердження певної моделі територіального та адміністративно-територіального устрою є важливим підготовка громадськості та усебічне інформування суспільства щодо питань доцільності та раціональності прийняття того чи іншого публічного рішення.

Прикладом вдалого застосування методу публічного обґрунтування в сфері публічного управління виступає концепція деліберативної демократії, яка формується наприкінці ХХ століття. Аналізуючи трилогію «причина — публічна аргументація — незгода» як так звані ідеї делібералізації політичного діалогу, в основі якого теорія «колективного політичного вибору», її прихильники акцентують увагу на функціонуванні раціональної легіслатури, функціональній партисипативній демократії, а також громадському самоврядуванні. Ці чинники виступають важливими інструментами створення сталої моделі територіальної та адміністративної організації держави.

У контексті предмету даного публікації є доволі цікавим та повчальним досвід таких складних унітарних держав — членів Європейського Союзу, які мають у своєму складі автономії.

Іноді такі країни називають унітарними державами з автономними включеннями. Це — Корсика у Франції; Північна Ірландія (Ольстер) у Великій Британії; автономні області в Італії; Азорські острови та Мадейра у Португалії; Гренландія та Фарерські острови у Данії; автономні співтовариства в Іспанії; Аландські острови у Фінляндії.

Враховуючи, що до групи складних за своєю політико-територіальною організацією унітарних держав відноситься й Україна, у складі якої є Автономна Республіка Крим, яка, попри її анексію та окупацію з боку Російської Федерації, згідно ст. 134 Конституції України залишається невід'ємною складовою частиною України, досвід країн Європейського Союзу в аспекті організації та функціонування автономій є дуже важливим та пізнавальним.

Найдавнішими своєрідними автономіями в Європі, що існували задовго до нової ери, були грецькі міста-поліси. Автономні утворення у Стародавньому Римі мали дещо інші форми: до них належали окремі колонії, муніципії — громади провінційних міст, які з давніх часів перебували у складі Римської держави. За муніципіями зберігалось право внутрішнього самоврядування — свої міські магістрати, автономні суди. Поряд із цими видами громад, що мали різні ступені автономності, в Римі існували також так звані вільні міста, які мали *jus exitu* (право виходу), тобто широку автономію. Історичне значення запровадження автономії у республіканському Римі полягає в тому, що таким чином багатьом народам було забезпечено виживання, певний розвиток продук-

тивних сил, і прилучення до більш високих форм цивілізації.

Період феодалізму в Західній Європі характеризується тим, що на її території сформувалося кілька великих державних об'єднань з автономіями різних форм. Найпотужнішим серед них було ранньофеодальне королівство Німеччина, яке упродовж тривалого часу залишалося децентралізованим державним утворенням, до складу якого входили десятки, а в окремі періоди і сотні феодальних володінь. Такого роду автономні утворення відігравали важливу роль у державотворчому процесі та задоволенні інтересів окремих груп населення.

Автономією як специфічною формою територіальної організації публічного управління є територія, якій держава для врахування національних, історичних, економічних, географічних, релігійних та інших особливостей населення в окремих адміністративно-територіальних одиницях надає розширені права з питань місцевого значення або забезпечує політичні та духовно-культурні запити різних форм цих груп населення шляхом їх екстериторіальної самоорганізації.

Автономія відіграє значну роль в удосконаленні державного устрою у сучасних багатонаціональних унітарних і федеративних державах, зокрема у комплексному розв'язанні трьох головних проблем: децентралізації влади, регулюванні міжнаціональних відносин та захисті культурних цінностей народів, що проживають на території даної країни.

Наявність автономних утворень, безумовно, ускладнює політико-територіальну організацію цих держав, вносить у неї певну асиметрію. Але сама по собі наявність на території

даної країни однієї, двох або навіть більше автономій ще не виводить її за рамки унітарності та не перетворює її у федерацію. Адже, автономність і суверенність — це якісно різні виміри самостійності політико-територіальних одиниць, суб'єктів. Загальна тенденція демократизації устрою держав у сучасному світі визначає загальну тенденцію зростання децентралізації територіального устрою різних країн, розширення автономії та місцевого самоврядування. Найбільш яскравою демонстрацією цих тенденцій децентралізованого та регіоналізованого унітаризму, або так званого «квазіфедералізму», є перетворення у сучасний період ряду унітарних держав у «держави автономій», уся або переважна частина території яких складається автономних одиниць. Їх нерідко взагалі називають регіоналістськими державами, які у певному сенсі займають проміжне місце між унітарними та федеративними державами, не виходячи у загальному та цілому за рамки унітаризму.

Слід зазначити, що автономії різного порядку, рівня та характеру існують сьогодні у багатьох країнах сучасного світу. Вони можуть утворюватися з урахуванням історичних, економічних, екологічних, географічних і демографічних особливостей, етнічних і культурних традицій регіонів. Цей досвід свідчить, що автономії можуть мати хартії, статuti і конституції, які приймаються автономіями і затверджуються законодавчими органами держав. У цих документах закріплюється правовий статус автономії, назва автономії, межі території автономії, повноваження автономії.

Практика конституційного будівництва складних за своєю терито-

ріальною організацією європейських унітарних держав демонструє, що якими б повноваженнями не володіли автономні утворення, вони залишаються складовими частинами держави не руйнуючи цілісної матерії суверенітету цих держав, що закріплено в конституціях більшості унітарних держав, які мають у своєму складі такі утворення. На практиці це звичайно не виключає проявів сепаратизму, протистоянь і конфліктів між центром і автономізованими регіонами (наприклад, досвід Іспанії у її перманентних конфліктах з Країною Басків). Подекуди, на конституцій-

ному рівні взагалі встановлюють заборону утворення автономних територіальних утворень. Так, Конституція Народної Республіки Болгарія (ст. 2) не допускає виникання в унітарній країні автономних територіальних утворень.

Висновки. Попри зазначені тенденції, європейській та в цілому світовий досвід підтверджує те, що унітаризм є перевіреним часом та історично й політично обумовленим феноменом, найбільш стабільною та ефективною з точки зору організації публічної влади та управління формою державного устрою.

Батанов А.В., Приходько Х.В.

Феноменология современного унитаризма: аксиологические, онтологические и телеологические аспекты.

Аннотация. В статье раскрываются существенные и содержательные характеристики унитаризма как феномена современного конституционного права. Показана синергетическая связь между принципами унитарности государственной территории и фундаментальными институтами политико-правового и государственно-управленческого жизни современных унитарных государств. Доказывается, что унитарное устройство является не только одним из важных компонентов процесса достижения задач, целей и функций большинства современных государств, но и имманентным признаком и стратегическим элементом механизма реализации их суверенных прав. По мнению авторов, в своем единстве, рассмотрены в статье аспекты в понимании сущности современного унитаризма, позволяют говорить о существовании данного феномена как фундаментального института конституционного права, который имеет аксиологические, онтологические, функционально-телеологические и другие параметры.

Ключевые слова: унитаризм, территория, государство, государственное устройство, административно-территориальное устройство, государственная граница, функции территории.

O. Batanov, Kh. Prykhodko

Phenomenology of contemporary unitarism: axiological, ontological and teleological aspects.

Summary. The article reveals the essential and substantial characteristics of unitarism as a phenomenon of modern constitutional law. It is shown that a synergistic relationship between the principles of the national territory is unitary and fundamental political and legal institutions, and public-administrative life of the modern unitary states. It is proved that a unitary device is not only an important component of the process of achieving goals, objectives and functions of the majority of modern states, but also a sign of an immanent and strategic element of the implementation mechanism of their sovereign rights. According to the authors, in its unity, are considered in the article aspects in understanding the essence of modern Unitarianism, allow to speak about the existence of this phenomenon as a fundamental institution of constitutional law that has axiological, ontological, teleological, functional, and other parameters.

Keywords: unitarism, territory, state, state structure, state border, administrative-territorial structure, the function of the territory.